

اخلاق پژوهان اصفهان

محمد رضا زاده هوش

مقدمه

لازم بود تا پیش از آغاز بحث، نکاتی چند درباره این کتاب‌شناسی را به عرض خوانندگان برسانم:

۱. کار این کتاب‌شناسی به صورت اجمال انجام یافته که در غیر این صورت نیاز به فضایی در اندازه کتابی مستقل برای شناسایی تمام نسخه‌های خطی و چاپی یک اثر بوده است.
۲. به فقهیات نپرداخته‌ام.
۳. کتب شامل احادیث شریف به شرطی که همه روایات موجود در آن‌ها اخلاقی بوده، ذکر شده است.
۴. در کتاب‌شناسی حاضر، هر آن‌چه مربوط به تدبیر منزل و سیاست مدن بود را آورده‌ام، در حالی که کتب جدد در این باره - به ویژه از مشروطه به این سو - را باید جزء کتب حقوقی به شمار آورد.
۵. بخشی از کتاب‌ها شامل مواعظ و پند و اندرز بوده است که از قدیم آنها را زیر مجموعه کتب اخلاقی دانسته‌ایم؛ ولی از ذکر کتاب‌های روضه و سوگواری خودداری شده است.

۱. آرانی کاشانی، غلام‌رضا بن محمدعلی (۱۱۹۲ - ۱۲۶۵ ق).

فلاند اللالی^۱ برگرفته از جامع الحکایات نرمذی در دوازه باب و هر باب در دوازده حکایت برای فتحعلی شاه قاجار (۱۲۱۱ - ۱۲۵). نسخه خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی^۲؛ کتابخانه مجلس شورای اسلامی^۳.

۲. آرانی، محمد باقر بن محمد علی.

کنزالواعظین، در اخلاق اسلامی به همراه تمثیل‌ها و حکایت‌ها در یک مقدمه و سی باب و یک خاتمه. عکسی احیاء، شماره ۱۷۱^۴.

۳. آقا نجفی اصفهانی، محمد تقی بن محمد باقر (۱۲۶۲ - ۱۳۳۲ ق).

کارهای او در این زمینه عبارت‌اند از:
اخلاق المؤمنین^۵، چاپ سنگی اصفهان، ۱۲۹۷ ق.
ترجمه عقاب الاعمال^۶.

ترجمه ثواب الاعمال^۷ نسخه خطی کتابخانه وزیری یزد، شماره ۱۳۶۸^۸.

۴. آملی اصفهانی، سیدامیر علاءالدین حسین (م ۱۰۶۴ ق)، وزیر شاه عباس اول و دوم صفوی (۱۰۵۲ - ۱۰۷۷ ق).

توضیح الاخلاق^۹، گزیده/اخلاق ناصری است در سه مقاله برای شاه صفی (۱۰۳۸ - ۱۰۵۲ ق).

نسخه خطی کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران^{۱۰}؛

^۱. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱۷، ص ۱۶۴، ش ۸۶۳.

^۲. فهرست، ج ۶، ص ۴۵۴.

^۳. فهرست، ج ۶، ص ۱۹۵.

^۴. فهرست، ج ۱، ص ۱۹۳.

^۵. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۳۸۰؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱، ص ۲۴۷؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۳۴۸.

^۶. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۱۱۶؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۳۶۸.

^۷. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۹۳.

^۸. فهرست، ج ۳، ص ۹۴.

^۹. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۹۹۳؛ تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۴۹۰؛ مدرس قاموسی تبریزی، محمدعلی، ریحانة الادب، ج ۳، ص ۵۶ - ۵۷.

^{۱۰}. فهرست، ص ۲۰.

کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران^۱؛ کتابخانه ملی ملک،
شماره ۳۰۶.^۲

۵. ابن مسکویه، احمد بن محمد (م ۴۲۰ ق).

کارهای او در این زمینه عبارت‌اند از:

آداب العرب والفرس^۳، توسط محمد بن محمد ارجانی در قرن پانزدهم ترجمه شده و محمدمحسین بن شمس الدین نیز آن را گزیده کرده است^۴.

طهارة الاعراق فی تحصیل الاخلاق، در هفت مقاله که چاپ‌های مختلف دارد.
ناشناسی آن را به فارسی ترجمه کرده است. نسخه خطی کتابخانه ملی شیراز^۵،
کتابخانه دانشگاه ادینبورگ^۶، شماره ۲۱۶؛ کتابخانه انجمن ترقی کراچی، شماره ۶۴۸.

۶. ادیب کاشانی، عبدالملک.

ترجمه و شرح خطبه‌ی طاووسیه و ترجمه‌ی خطب و کلمات و فقرات و نامه‌ها،
نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی مسجد اعظم قم، شماره‌ی ۲۶۳۳^۷ و نسخه‌ی خطی
کتابخانه‌ی مرحوم مبنوی.^۸

۷. اصفهانی، آمنه بیگم.

راه سعادت بشر.^۹

۸. اصفهانی، حسین بن علی.

نور‌الیقین^{۱۰}. چاپ تهران، ۱۳۳۲ ش.

^۱. فهرست، ص ۶۶.

^۲. فهرست، ج ۲، ص ۱۶۹.

^۳. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۲۵.

^۴. مشار، خان بابا، مؤلفین کتب چاپی، ج ۱، ص ۵۱۵.

^۵. فهرست، ج ۲، ص ۱۱۱.

^۶. فهرست، ص ۲۰.

^۷. فهرست، ص ۲۴۴.

^۸. فهرست، ص ۱۶.

^۹. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱۰، ص ۶۴.

^{۱۰}. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۷، ص ۴۲۰؛ ج ۲۴، ص ۳۸۸.

۹. اصفهانی، سید محمد باقر بن حسین.
- روض الجنان فی مواضع شهر رمضان^۱، چاپ سنگی مشهد، ۱۳۵۰ ق و چاپ سربی تهران، ۱۳۷۲ ق.
۱۰. اصفهانی، عبدالجود بن عبدالرحیم.
- تذکرة السلاطین، با یاری محمد حسین تاجر کازرونی، نسخهی خطی کتابخانهی مجلس شورای اسلامی^۲.
۱۱. اصفهانی کلباسی، محمد جعفر بن محمد طاهر (۱۰۸۰ - ۱۱۷۵ ق).
- گوهر مراد^۳، در پند و اندرز به پرسش. نسخهی خطی کتابخانهی گنجبخش^۴.
۱۲. اصفهانی، محمد جعفر.
- زينة العابدين، نسخهی خطی کتابخانه مدرسهی آیت الله گلپایگانی، شماره ۱۰۳/۱۹^۵.
۱۳. اصفهانی، محمد شریف بن عبدالحسین.
- پند و اندرز، نسخهی خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۸۹۲۴^۶.
۱۴. اصفهانی، محمد شفیع.
- بحرفواید و عقد الفراید^۷، آغاز: «صد شکر که بنمود رخ آن غیرت حور».
- نسخه کتابخانهی مرکزی آستان قدس رضوی؛ کتابخانهی آیت الله مرعشی^۸؛

^۱. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱۱، ص ۲۷۴: همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۴، ص ۲۰۶؛ زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۱، ص ۲۸۴.
۲۸۴

^۲. فهرست، ج ۶، صص ۱۸۴ - ۱۸۵.

^۳. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱۸، ص ۲۵۰، ش ۲۵۷؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۴۱؛ زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۱۱، ص ۴۳۱.

^۴. فهرست، ج ۲، ص ۹۲۸.

^۵. فهرست جدید، ص ۳۹۸.

^۶. فهرست، ج ۲۳، ص ۱۰۰.

^۷. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۳، ص ۴۴؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۷۷۹؛ زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۳، ص ۲۵۱۰.
۲۵۱۰

^۸. فهرست، ج ۱۹، ص ۴۳.

کتابخانه‌ی وزیری یزد^۱.

۱۵. اصفهانی، محمود بن حسین.

دستور الوزارة فی قوانین الوزارة، میکرو فیلم کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران^۲.

۱۶. اصفهانی، ملا محمد نصیر بن محمد صادق، (قرن ۱۱ ق).

اربعین^۳، برای شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷ - ۱۱۰۵ ق)، آغاز: «بهتر شایی که بلبل هزار دستان زبان از نفس دهان به آن مترنم می‌شود».

۱۷. اصفهانی، میرزا ابراهیم.

لب المرام، نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی^۴.

۱۸. امامی اصفهانی، سید علی بن محمد.

ترجمه‌ی خصال شیخ صدق (م ۳۸۱ ق) در خصال نیکو برای آموزش شیعیان^۵.

۱۹. امیران اصفهانی، غیاث الدین علی.

تدبیر نامه آفاق و انفس، در دو تذکره و سه تدبیر و یک خاتمه آغاز: «سبحان الذى خلق الانسان مما تبتت الارض و من انفسهم...».

مدرس در هندوستان، شماره‌ی ۶۴۲۲.

۲۰. امینی نجف آبادی، ابراهیم (۱۳۰۴ ش -)، عالم معاصر.

تعالیم الحياة الزوجية، قم: نشر الفقاهة، ۲۵۸ ص. در آثار دیگر این مؤلف گران

^۱. فهرست، ج ۱، ص ۳۳۶.

^۲. فهرست، ج ۱، ص ۸۵.

^۳. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۴۳۰؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۷۷۹؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۲۵۱۰.

^۴. فهرست الفتاوى، ص ۲۰۳.

^۵. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۹۹.

^۶. فهرست، ج ۱، ص ۴۵۹ - ۴۶۰.

قدر، هر چند که عنوان «اخلاق» به چشم می‌خورد؛ ولی عمدتی مسائل مطرح شده در آن‌ها تربیتی، خانوادگی، عقیدتی و کلامی است.
۲۱. انصاری، محمد رفیع، مشهور به میرزا رفیعی منشی (قرن ۱۲ ق).

دستور الملوك یا تذكرة الملوك برای شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ ق) در پانزده باب و یک خاتمه نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، شماره‌ی ۶۷^۱. نسخه‌ی عکسی آن به همراه ترجمه‌ی انگلیسی از مینورسکی به سال ۱۹۴۳ م در کمبریج چاپ شده است؛ همچنین به کوشش محمد دیر سیاقی، تهران، ۱۳۳۲ ش و با مقدمه‌ی دانشپژوه به سال ۱۳۴۸ ش در تهران منتشر یافته است.
۲۲. بحرانی کاشانی، سید ماجد (قرن ۱۲ ق).

اخلاق طهماسبی، برای شاه تهماسب دوم صفوی (۱۱۳۵ - ۱۱۴۴ ق).
۲۳. پژشك اصفهاني کاشانی، محمد.

اخلاق شاهی یا اخلاق شفایی برای شاه تهماسب اول صفوی (۹۳۰ - ۹۸۴ ق)^۲ در یک مقدمه و دو مقاله و یک خاتمه، نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی مجلس شورای اسلامی^۳؛ کتابخانه‌ی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران^۴؛ کتابخانه‌ی دانشکده‌ی الهیات دانشگاه تهران^۵؛ کتابخانه‌ی ملی ملک^۶؛ کتابخانه‌ی ملی تاجیکستان^۷.
۲۴. تونی سپاهاتی، نور علی شاه.

پندتامه یا هدایت‌نامه^۸، نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی مجلس شورای اسلامی^۹.

^۱. فهرست، ج ۱، ص ۱۰۵.

^۲. زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۴۸؛ تهرانی، آقا بزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۴۸۲؛ نشریه نسخه‌های خطی، دفتر پنجم، ص ۴۱۷.

^۳. زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۰۷۵.

^۴. فهرست، ج ۲، ص ۱۱۴.

^۵. فهرست، ج ۱، ص ۲۱.

^۶. فهرست، ج ۱، صص ۶ و ۲۶۵.

^۷.

^۸. فهرست، ج ۱، ص ۲.

^۹. تهرانی، آقا بزرگ، ذریعه، ج ۲۴، ص ۴۶۳؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۳، ص ۲۳۸.

^{۱۰}. فهرست، ج ۳، صص ۶۰۴ - ۶۰۵.

۲۵. توبیسرکانی اصفهانی، حسین علی بن نوروز علی (م ۱۲۸۷ ق).

نجال المؤمنین^۱، در یک مقدمه و دو مقصد و یک خاتمه. نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی آیت الله مرعشی، شماره ۳۴۷۰ و شماره ۳۵۸۸۴^۲؛ کتابخانه‌ی مسجد اعظم قم^۳.

۲۶. ثقة الاسلام اصفهانی، مهدی بن محمد علی.

اندرزname^۴، در پند به جوانان مدارس که دین با داشت برخوردي ندارد، نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی یحیی ذکاء^۵، بارها به صورت چاپ سنگی منتشر شده است.

۲۷. جرفادقانی، محمد صادق متخلص به مدھوش.

سر العزیز^۶، آغاز «بندهام خداوندی را که جان داد و روان پرورید، داش آموخت و بینش آفرید». نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی آیت الله مرعشی، شماره ۸۶۰۶۸^۷؛ کتابخانه‌ی ملی ملک^۸.

۲۸. جزائری، سید نور الدین علی بن سید نعمت الله (۱۰۸۸ - ۱۱۵۸ ق).

طهارة الباطن، نویسنده آن را با عنوان اخلاق سلطانی^۹ برای شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ ق) در یک مقدمه و شانزده باب و یک خاتمه ترجمه

^۱. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۲۴، ص ۶۳؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۳، ص ۲۳۸؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۶۸۴.

^۲. فهرست، ج ۹، ص ۲۶۹.

^۳. فهرست، ج ۱۵، ص ۲۶۵.

^۴. فهرست، ص ۴۰۶.

^۵. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۲۴۰؛ تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱۱، ص ۱۱۹، ش ۷۴۶.

^۶. نشریه‌ی نسخه‌های خطی، دفتر سوم، ص ۱۳۵.

^۷. هدایت، رضاقلی بن محمد هادی، مجمع الفصحا، ج ۲، ص ۴۸۳؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۲۲۵۴؛ تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۹، ص ۱۰۲۴؛ خیام پور، عبدالرسول، فرهنگ سخنواران، ج ۲، ص ۸۳۰.

^۸. فهرست، ج ۱۶، ص ۶۹.

^۹. فهرست، ج ۴، ص ۶۶۶.

^{۱۰}. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۳۷۴؛ ج ۴، ص ۱۱۵؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۷۹۳.

کرده است، آغاز: «تهدیب عنوان دیباچه‌ی مکارم اخلاق انسانی به حمدسرایی». نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران؛ کتابخانه‌ی مدرسه‌ی سپهسالار (مدرسه‌ی عالی شهید مطهری)^۱؛ کتابخانه‌ی مجلس شورای اسلامی^۲. همین ترجمه را ناشناسی با عنوان *الأخلاق السلطانية المحمدية*^۳ گزیده کرده است^۴. نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی موزه‌ی بریتانیا، شماره‌ی ۱۸۴۴.

۲۹. حاجی کرباسی، ابراهیم.

تبصرة العوام، نسخه خطی کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران.^۵

۳۰. حزین لاھیجی اصفهانی، محمد علی بن ابوطالب.

وصیت نامه^۶.

۳۱. حسینی بهارانچی، سید محمد، عالم معاصر.

بشارت‌های معصومین علیهم السلام یا درهای امید، قم: اجرا، چاپ اول ۱۳۸۴ ش، ۲۶۳ ص.

۳۲. خاتون آبدی، محمد باقر بن اسماعیل (۱۰۷۰ - ۱۱۲۷ ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

ترجمه‌ی عهدنامه‌ی مالک اشتر، برای شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ ق).^۷

ترجمه‌ی مکارم اخلاق از طبرسی (۴۶۹ - ۵۳۸ ق).^۸

۳۳. خاتون آبدی حسینی، میر محمد حسین بن عبد‌الحسین (ز ۱۱۳۹ ق).

^۱. فهرست، ج ۳، ص ۸۴.

^۲. فهرست، ج ۶، ص ۱۷۷.

^۳. نشریه‌ی نسخه‌های خطی، دفتر اول، ص ۲۱۲.

^۴. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۲۲، ص ۳۷۰.

^۵. ریو، فهرست، ج ۳، ص ۱۰۹۵.

^۶. فهرست، ج ۱۱، ص ۷۳۷۳.

^۷. زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۱، ص ۵۲۶؛ تهرانی، آقا بزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۵۱۵.

^۸. زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۱، ص ۲۷۲؛ تهرانی، آقا بزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۸۷.

^۹. زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۱، ص ۲۷۲؛ تهرانی، آقا بزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۸۷.

آداب سلام کردن، برای شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ق)^۱، مقدمه درباره‌ی این که باید در جواب و مستحب پیروی پیامبر را کرد. باب نخست: آیت‌ها درباره‌ی سلام. باب دوم: حدیث‌ها درباره‌ی سلام، خاتمه در ثواب ترویج سنت‌ها. آغاز: حمد له ...، «و بعد، بنابر آن که ترویج سنن حضرت سید المرسلین از اهم مطالب و وسیله‌ی اعظم مقاصد». نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی آیت‌الله مرعشی^۲.

۳۴. خاتون آبادی حسینی، میر محمد حسین بن میر صالح (م ۱۱۵۱ق).

لباس التقوی^۳، درباره‌ی غیبت، نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی مسجد اعظم قم^۴.

۳۵. خاتون آبادی، میر محمد صالح بن عبدالواسع (م ۱۰۵۸ - ۱۱۱۶ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

آداب، برای شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ق) در مورد بردهداری است در سه مقاله: ۱. کسانی که می‌توان آن‌ها را به برده‌گی گرفت در چهار باب ۲. آداب خرید و فروش برده و حقوق و تأدیب آنان در هفت باب ۳. در آزاد کردن برده و آداب آن در دوازده باب. آغاز: «الحمد لله مالک الرقاب و محررها

بفضله من اليم العقاب و بعد، گوشنهنشین زاویه‌ی عبودیت». نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی شخصی آیت‌الله روضاتی در اصفهان.^۵

روادع النفوس^۶ در یک مقدمه و سه باب و یک خاتمه. نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی آیت‌الله مرعشی، شماره‌ی ۱۹۳۱^۷، شماره‌ی ۴۰۳۵^۸؛ کتابخانه‌ی

^۱. زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۱، ص ۶۵۵؛ تهرانی، آقا بزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۰۰.

^۲. فهرست، ج ۱۹، ص ۷۵.

^۳. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱۸، ص ۱۲۲؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۹۸.

^۴. فهرست، ص ۴۵۹.

^۵. زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۱۵۴؛ تهرانی، آقا بزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۳۶۸؛ تشریه نسخه‌های خطی، دفتر دوم، ص ۱۵۱۵.

^۶. فهرست، ج ۱، ص ۷۲.

^۷. تهرانی، آقا بزرگ، نریعه، ج ۱۱، ص ۲۶۵؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۶۸.

^۸. فهرست، ج ۵، ص ۲۹۸.

^۹. فهرست، ج ۱۱، ص ۳۹.

مرکزی دانشگاه تهران، شماره‌ی ۳۵۷۰^۱؛ کتابخانه‌ی مجلس شورای اسلامی^۲.

۳۶. خاتون عاملی، شمس الدین محمد بن علی.

قطب شاهی، ترجمه‌ی اربعین استادش شیخ بهایی است به دستور و تقریظ همو^۳ نسخه‌های فراوان از جمله در کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس^۴.

۳۷. خنجی اصفهانی، فضل الله بن روزبهان.

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:
سلوک الملوك، در یک مقدمه و پانزده باب^۵. نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی ملی تاجیکستان^۶؛ کتابخانه‌ی اکادمی علوم جمهوری ازبکستان در تاشکند، شماره‌ی ۲۰۹۰.

وصایای خواجه عبدالخالق غجدوانی^۷.
۳۸. خوانساری، آقا جمال (م ۱۱۲۵ ق).

ترجمه و شرح غرر الحكم و درر الكلم، برای شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ ق)^۸، نسخه‌های خطی فراوان دارد از جمله نسخه‌ی کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی^۹؛ کتابخانه‌ی مدرسه‌ی سپهسالار

^۱. فهرست، ج ۹، ص ۱۳۶۵.

^۲. فهرست، ج ۶، ص ۱۸۹.

^۳. تهرانی، آقا بزرگ، نزیعه، ج ۱، ص ۴۲۵؛ مدرس قاموسی تبریزی، محمد علی، ریحانة الادب، ج ۳، ص ۳۰۱؛ زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۳، ص ۲۰۶۹.

^۴. فهرست، ج ۶، ص ۴۰۳.

^۵. صفا، ذبیح الله، تاریخ الادب، ج ۳، ص ۱۰۳؛ زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۳، ص ۲۰۶۹.

^۶. فهرست، ج ۱، ص ۵۲.

^۷. فهرست، ج ۳، ص ۱۳۲.

^۸. صفا، ذبیح الله، تاریخ ادبیات در ایران، ج ۴، ص ۵۴۰.

^۹. تهرانی، آقا بزرگ، نزیعه، ج ۱۳، ص ۳۷۶؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۴۶؛ زرکلی، خیرالدین، اعلام، ج ۱، ص ۴۶۵؛ مدرس قاموسی تبریزی، محمد علی، ریحانة الادب، ج ۳، ص ۱۵۴؛ کحاله، عمر رضا، معجم المؤلفین، ج ۳، ص ۱۵۴.

^{۱۰}. فهرست، ج ۵، ص ۱۴۵.

(مدرسه‌ی عالی شهید مطهری)^۱؛ کتابخانه‌ی مجلس شورای اسلامی^۲؛
کتابخانه‌ی آیت الله مرعشی^۳.

۳۹. خوانساری اصفهانی، سید محمد باقر بن زین العابدین (۱۲۲۶ - ۱۳۱۳ ق)،

صاحب روضات الجنات.

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

ادب اللسان^۴، نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی شخصی آیت الله روضاتی در
اصفهان^۵. تسلیة الحزن^۶، در بیست و پنج مجلس، نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی
وزیری یزد^۷.

۴۰. دردی اصفهانی، اسماعیل بن ابراهیم.

تجارب و آرای خود من^۸، چاپ سنگی هند، ۱۳۰۱ ق.

۴۱. دملوندی اصفهانی، عبدالرحیم بن محمد یونس.

سخنان کوتاه علی^۹. نسخه‌ی خطی کتابخانه‌ی مدرسه‌ی فیضیه^{۱۰}.

۴۲. ده سرخی اصفهانی، محمود بن مهدی.

هداية الاخوان فی الاخلاق والمواضع النافعة لاهل الايمان^{۱۱}، در یك مقدمه و

^۱. فهرست، ج ۲، ص ۳۴.

^۲. فهرست، ج ۶، ص ۱۳.

^۳. فهرست، ج ۲۶، ص ۲۵۱.

^۴. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۳۸۸؛ زرکلی، خیرالدین، علام، ج ۱، ص ۲۷۳.

^۵. فهرست، ص ۸۲.

^۶. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۱۷۷، ش ۸۷۶؛ زرکلی، خیرالدین، علام، ج ۱، ص ۲۷۳.

^۷. فهرست، ج ۵، ص ۱۶۲۳.

^۸. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۹، ص ۳۲۱؛ زرکلی، خیرالدین، علام، ج ۱، ص ۸۱۵؛ خیام بور، عبدالرسول، فرهنگ سخنواران، ج ۱، ص ۶۳۳.

^۹. فهرست کتب چاپی موزه‌ی بریتانیا، ص ۳۰۰.

^{۱۰}. زرکلی، خیرالدین، علام، ج ۲، ص ۱۳۲۱.

^{۱۱}. فهرست، ج ۱، ص ۴۵۱.

^{۱۲}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۵، ص ۲۰۵؛ زرکلی، خیرالدین، علام، ج ۳، ص ۲۲۲۷.

بد در سه گفتار^۳. اطاعت قلب و گناهان در سه گفتار، آغاز: «سپاس حق شناس و ستایش نیایش اساس نیازمند شایستگی قبول». نسخه خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی^۴; نسخه عکسی کتابخانه مرکز احیاء میراث اسلامی^۵. مجله الفواد فی تعداد ما یراد من الخصال^۶ در سه مقاله. نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۵۸۲۱ آیت الله مرعشی، شماره ۵۸۲۱.^۷ مواعظ.^۸

۶۵. علوی عاملی، سید عبدالحسیب بن احمد (م ۱۱۲۱ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:
گناهان کبیره،^۹ نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی.^{۱۰}
مناهج الشارعین،^{۱۱} برای شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷ - ۱۱۰۵ق)، در چهارده منهج. نسخه خطی کتابخانه مدرسه آیت الله گلپایگانی، شماره ۱۵۴/۳۴.^{۱۲}
۶۶. فروغی اصفهانی، ابوالحسن بن محمدحسین.

سرمایه سعادت،^{۱۳} چاپ سنگی تهران، ۱۳۲۷ق، ۱۲۵ ص.

۶۷. فروغی اصفهانی، محمدحسین خان ذکاء الملك (۱۲۵۵ - ۱۳۲۵ق).
دستور حکومت^{۱۴} یا ترجمه عهدنامه مالک اشتر، چاپ سنگی، تهران، ۱۳۲۱ق،

^۱. فهرست، ج ۱۰، ص ۲۳۴.

^۲. فهرست، ج ۱، ص ۲۶۳.

^۳. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۳، ص ۲۰؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۴۸۸؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱۲، ص ۱۴۸۱.

^۴. فهرست، ج ۱۵، ص ۲۰۸.

^۵. تهرانی، آقابزرگ، مصنف المقال، ص ۲۶۶؛ همو، نریعه، ج ۲۳، ص ۲۲۴؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۴۸۸؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۴۸۱.

^۶. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۷، ص ۲۵۸؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۴۱۵ - ۴۱۸؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۲۹۳.

^۷. فهرست، ج ۲۵، ص ۳.

^۸. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۲۹۳؛ تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۴۱۵ - ۴۱۸.

^۹. فهرست، ص ۷۰۳.

^{۱۰}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۲، ص ۱۷۳؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۷۷۴.

^{۱۱}. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۷۷۳؛ تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۸، ص ۱۵۳، ش ۶۱۹.

۸۴ ص.

۶۸. فشارکی اصفهانی، ملا محمدباقر بن محمدجعفر (م ۱۳۱۴ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

آداب الشریعه^۱ در چهارده باب، چاپ سنگی ۱۲۹۵ق؛ چاپ ۱۳۳۵ق؛
اصفهان: مهر قائم؛ اصفهان، به کوشش احفاد مؤلف به ضمیمه دعای کمیل،
رقعی.^۲

اسباب الفقر والغنا والمغفرة،^۳ چاپ سنگی اصفهان، ۱۳۴۷ق؛ چاپ سنگی
۱۳۳۲ق.^۴

ذخیره المعد، در پنجاه و شش مجلس،^۵ نسخه خطی کتابخانه آیت الله
مرعشی،^۶ کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران.^۷
مجالس،^۸ در آداب و اخلاق، نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره
۶۹۷۵.^۹

۶۹. فیض کاشانی، ملا محسن (۱۰۰۷ - ۱۰۹۱ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:
النخبة في الحكمة العملية والاحكام الشرعية.^{۱۰}

^۱. تهرانی، آقابزرگ، نریجه، ج ۱، ص ۱۲۱؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۴، ص ۲۰۰؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۲۷۹.

^۲. مشار، خانبaba، فهرست کتب چاپی فارسی، ج ۱، ص ۵۰.

^۳. تهرانی، آقابزرگ، نریجه، ج ۲، ص ۱۲؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۴، ص ۲۹۹؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۲۷۹.

^۴. مشار، خانبaba، فهرست کتب چاپی فارسی، ج ۱، ص ۲۶۵.

^۵. نفیسی، سعید، تاریخ نظم و نشر در ایران، ج ۱، ص ۲۶۵.

^۶. فهرست، ج ۱، ص ۱۲۰.

^۷. فهرست، ج ۱۶، ص ۵۰۱.

^۸. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۲۷۹؛ تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۴، ص ۲۰۰.

^۹. فهرست، ج ۱۸، ص ۱۵۲.

^{۱۰}. تهرانی، آقابزرگ، نریجه، ج ۲۴، ص ۹۷.

ترجمة الشريعة، در آداب و آیین‌ها برای شاه عباس دوم صفوی (۱۰۵۲ - ۱۰۷۷ق) در هشت «در»، نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۱۰۷۷ و ۱۱۲۶؛^۱ کتابخانه وزیری یزد.^۲ چاپ سنگی ۱۲۹۰ق و چاپ سنگی ۱۳۲۱ش.

ابواب الجنان در آداب نماز جمعه در هشت باب و یک خاتمه.^۳ آغاز: «سپاس و ستایش مر خدای را که صوامع آسمان را به صنوف طاعات ملایک پیراست». نسخه خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی؛^۴ کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۱۰۱۷؛^۵ کتابخانه مدرسه سپهسالار (مدرسه عالی شهید مطهری).^۶ با عنوان ابواب الخيال گزیده شده است: آغاز: «بعضی فواید به طریق انتخاب من»، نسخه خطی کتابخانه دانشگاه بنارس.^۷ الحقایق فی اسرار الدین ومکارم الاخلاق،^۸ ترجمه از نور الدین محمد کاشانی، نوہ برادر مؤلف، نسخه خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی؛^۹ کتابخانه مدرسه سپهسالار (مدرسه عالی شهید مطهری)، شماره ۵۷۹۶؛^{۱۰} کتابخانه مجلس شورای اسلامی؛^{۱۱} چاپ سنگی ۱۲۹۹ق.

^۱. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۱۰۹؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۹۱؛ زرکلی، خیر الذین، اعلام، ج ۲، ص ۱۸۰؛^{۱۲} صفا، ذبیح اللہ، تاریخ ادبیات در ایران، ج ۵، ص ۵۴۶.

^۲. فهرست، ج ۲۶، ص ۱۴۰.

^۳. فهرست، ج ۲۸، ص ۳۹۶.

^۴. فهرست، ج ۳، ص ۱۰۲۱.

^۵. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۷۷۱، ش ۳۷۱.

^۶. فهرست هزار و پانصد نسخه اهدایی، ص ۳۶۸.

^۷. فهرست، ج ۲۶، ص ۱۳۴.

^۸. فهرست، ج ۱، ص ۳۵۱.

^۹. فهرست، ص ۱.

^{۱۰}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۷، ص ۲۸.

^{۱۱}. فهرست، ج ۲، ص ۳۲۱.

^{۱۲}. فهرست، ج ۳، ص ۵۸.

^{۱۳}. فهرست، ج ۶، ص ۵۸.

الفتنامه^١ يا حصول الفت، آغاز: «ربنا الـف بين قلوبنا وقلوب اخواننا بحـلـ

---

^١. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲، ص ۲۹۳؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۹۱؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۸۰۴.

طاعتك وطاعة الرّسول»، نسخه خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی^۱؛ کتابخانه آیت الله مرعشی، رساله نخست از مجموعه شماره ۸۲^۲؛ کتابخانه آستان حضرت شاهچراغ علیه السلام^۳؛ کتابخانه مجلس شورای اسلامی^۴؛ چاپ ۱۳۲۰ش.

محبّت، نسخه خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی^۵.
۷۰. قمی اصفهانی، محمّدباقر بن محمّدجعفر (۱۲۳۹ - ۱۳۱۹ق).

نصیحتنامه^۶، مجلس شورای اسلامی^۷.

۷۱. قهّایی، محمد مؤمن.

ترجمه کشف المحة لثمرة المهجة^۸، شامل پندتی این طاووس (م ۶۶۴ق) به فرزندش.

۷۲. کاشانی اخباری، نور الدّین محمد (ز ۱۱۱۴ق).

مصفاة الاشباح ومجلة الارواح^۹، ترجمه و گزیدهای از آن با عنوان آیینه حق نما^{۱۰} یا آیینه جهان نما یا مرات حقيقة نما^{۱۱} در چهار فن: ۱. مجازی تفکر در اسرار اطاعت در پانزده باب؛ ۲. موقع تفکر در اسرار اخلاق پسندیده و ناپسندیده در یک مقدمه و ده باب؛ ۳. مسارات تفکر در انوار علوم حقیقیه و معارف عقلیه در یک مقدمه و پنج باب؛ ۴. مطارح تفکر در انوار عجایب مصنوعات و لطایف مخلوقات در بیست و یک باب، نسخه خطی کتابخانه

^۱. فهرست هزار و پانصد نسخه اهدایی، ص ۳۸۰.

^۲. فهرست، ج ۱، ص ۹۹.

^۳. فهرست، ج ۲، ص ۱۷۰.

^۴. فهرست، ج ۹، ص ۳۰۹.

^۵. فهرست، ج ۵، ص ۲۰۴.

^۶. زرکلی، خیر الدّین، علام، ج ۱، ص ۲۹۰؛ تهرانی، آقابزرگ، طبقات /علام الشیعه، ج ۱۴، ص ۲۰۰.

^۷. فهرست، ج ۹، ص ۱۹۰.

^۸. زرکلی، خیر الدّین، علام، ج ۳، ص ۲۳۹۳؛ تهرانی، آقابزرگ، طبقات /علام الشیعه، ج ۱۱، ص ۵۹۶.

^۹. تهرانی، آقابزرگ، ذریعه، ج ۲۱، ص ۲۲۵.

^{۱۰}. نشریه نسخه های خطی، دفتر چهارم، ص ۴۳۴.

^{۱۱}. تهرانی، آقابزرگ، ذریعه، ج ۲۰، ص ۲۷۱.

مجلس شورای اسلامی.^۱

۷۳. کاشانی، بابا افضل (۶۱۰ - ۷۰۱ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

المفید للمستفید،^۲ در پنج باب. نسخه خطی کتابخانه دانشگاه تهران؛^۳ کتابخانه مجلس شورای اسلامی، شماره ۱۹۷۵،^۴ به کوشش سید نصرالله تقوی به سال ۱۳۱۰ش در ۹۳ ص چاپ شده است.

خجسته اندرز، نسخه خطی کتابخانه دانشگاه کمبریج و میکروفیلم آن در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران.^۵

ساز و پیرایه شاهان پرمایه،^۶ در یک مقدمه و سه گفتار و یک خاتمه. نسخه‌های متعدد از جمله در کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران؛^۷ کتابخانه دانشکده الهیات دانشگاه تهران؛^۸ کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.^۹

سه چیز که رهروان را می‌باید، نسخه خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران؛^{۱۰} کتابخانه آصفیه، شماره ۴۲۰.^{۱۱}

نامه کاشانی،^{۱۲} نامه‌ای است به شاگردش شمس الدین محمد ذراگوش. نسخه

^۱. فهرست، ج ۲، ص ۳۳۲.

^۲. نفیسی، سعید، تاریخ نظم و نثر در ایران، ج ۱، ص ۱۴۵؛ تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۱، ص ۳۷۴؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۱، ص ۲۵۷.

^۳. فهرست، ج ۳، ص ۳۶۵.

^۴. فهرست، ج ۵، ص ۴۷۴.

^۵. فهرست، ج ۱، ص ۵۴۴.

^۶. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۲، ص ۱۰۰؛ صفا، ذبیح الله، تاریخ ادبیات در ایران، ج ۳، ص ۲۵۲؛ نفیسی، سعید، تاریخ نظم و نثر در ایران، ج ۱، ص ۱۴۵.

^۷. فهرست، ج ۱، ص ۳۰۸؛ ج ۲، ص ۴۳.

^۸. فهرست، ج ۱، ص ۷۶.

^۹. فهرست، ص ۱۳۳.

^{۱۰}. فهرست، ج ۲، ص ۱۶۳۴.

^{۱۱}. فهرست، ج ۳، ص ۶۸۴.

^{۱۲}. نفیسی، سعید، تاریخ نظم و نثر در ایران، ج ۱، ص ۱۴۵؛ تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۲، ص ۴؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۱، ص ۲۵۷.

خطی کتابخانه مدرسه مروی تهران؛^۱ کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران.^۲ بابا افضل، چند نامه دیگر نیز دارد که بیشتر برای انجام درخواست‌هایی بوده، و یا روش فلسفی دارد.

نصایح به طالبان حکمت،^۳ مجلس شورای اسلامی؛^۴ ملی تهران.^۵ نصیحت اخوان،^۶ در بیست و هشت کلمه نسخه خطی کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران؛^۷ کتابخانه مرحوم مینوی؛^۸ کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران؛^۹ کتابخانه ملی ملک.^{۱۰} وصف العلما، چاپ شده در میراث اسلامی ایران، ج ۲، صص ۵۸۱ - ۶۱۲.^{۱۱} ۷۴. کاشانی، عبدالعزیز.

روضۃ الناظر ونرہة الخطاط،^{۱۲} نسخه خطی کتابخانه دار الكتب قاهره،^{۱۳} در سه بخش، خود آن را تلخیص کرده است.^{۱۴} ۷۵. کاشانی، کمال الدین عبدالرزاق (م ۷۳۵ ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

^۱. فهرست، ص ۳۱۵.

^۲. فهرست، ج ۳، ص ۳۸۳.

^۳. تهرانی، آقابزرگ، نربیعه، ج ۹، ص ۸۵؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۲۵۷.

^۴. فهرست، ج ۱۴، ص ۱۷۵.

^۵. فهرست، ج ۶، ص ۸۱۶.

^۶. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۲۵۷؛ تهرانی، آقابزرگ، نربیعه، ج ۹، ص ۸۵.

^۷. فهرست، ج ۲، ص ۶۰.

^۸. فهرست، ص ۴۴.

^۹. فهرست، ج ۳، ص ۳۲۷.

^{۱۰}. فهرست، ج ۷، ص ۲۵۰.

^{۱۱}. حاجی خلیفه، عبدالله قسطنطینی رومی، کشف الظنون، ج ۱، ص ۹۳۳.

^{۱۲}. فهرست، ج ۱، ص ۲۸۳.

^{۱۳}. مجله راضمایی کتاب، ج ۵، ص ۸۶۷.

تحفة الاخوان في خصائص الفتیان^١، به عربی و سپس ترجمه به فارسی توسط

---

^١. تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ٨، ص ١١٢؛ همو، نزیعه، ج ١٦، ص ١١٥؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ٢، ص ١٣٢٧؛ نفیسی، سعید، تاریخ نظم و نشر در ایران، ج ١، ص ٧٥٨.

خود او.

شرح حدیث المهلکات والمنجیات،^۱ نسخه خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران.^۲

فتوتname،^۳ در یک مقدمه و ده باب. نسخه خطی کتابخانه مرکز احیاء میراث اسلامی.^۴

۷۶. کاشانی، محمدتقی بن محمدحسین (۱۲۳۶ - ۱۳۲۱ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:
ارشاد المؤمنین،^۵ تهران، ۱۳۲۰ق.

جامع الموعظ،^۶ در شش مجلد و صد باب. نسخه خطی کتابخانه مرکز احیاء میراث اسلامی، شماره ۴۹؛^۷ کتابخانه مدرسه سپهسالار (مدرسه عالی شهید مطهری)؛^۸ کتابخانه مسجد اعظم قم.^۹

۷۷. کاشانی، ملا فتح الله (م ۹۸۸ق).

تنبیه الغافلین وتنکرۃ العارفین،^{۱۰} نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۲۴۴۲،^{۱۱} شماره ۵۵۳۹؛^{۱۲} کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، شماره ۲۹۹۲^{۱۳}؛

^۱. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۳، ص ۱۵۹؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۸، ص ۱۱۲؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۳۲۷.

^۲. فهرست، ج ۱۲، ص ۲۸۸۱.

^۳. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۶، ص ۵۱۵؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۸، ص ۱۱۲؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۳۲۷؛ نفیسی، سعید، تاریخ نظم و نثر در ایران، ج ۲، ص ۷۵۸.

^۴. فهرست، ج ۳، ص ۲۳.

^۵. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۵۲۳؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۴، ص ۲۵۳؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۳۸۸.

^۶. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۵، ص ۷۷۵، ش ۲۸۹؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۳۸۸.

^۷. فهرست، ج ۱، ص ۱۴۲.

^۸. فهرست، ج ۴، ص ۲۱.

^۹. فهرست، ص ۱۰۲.

^{۱۰}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۱۴۵؛ ج ۱۴، ص ۱۴۳؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۲، ص ۱۷۵۰؛ صفا، ذبیح الله، تاریخ ادبیات در ایران، ج ۵، ص ۱۶۷۶.

^{۱۱}. فهرست، ج ۷، ص ۴۲.

^{۱۲}. فهرست، ج ۱۴، ص ۳۰۲.

^{۱۳}. فهرست، ج ۱۰، ص ۱۹۱۷.

کتابخانه مسجد اعظم فم^۱، چاپ سنگی تهران، ۱۳۷۵ق؛ چاپ سنگی تهران، ۱۳۰۵ق؛ چاپ سنگی تهران، ۱۳۱۳ق.
۷۸. کاشانی، ملاً محمد.

اخلاق شاهی.^۲

۷۹. کاشف ذرولی اصفهانی، سید صدر الدین محمدباقر.
منهج المعرفة والهداية^۳ آغاز: «الحمد لله الذي هدانا إلى معرفته بأفصح كلام البلغا».

۸۰. کتابی، سید بدر الدین (۱۲۹۱ - ۱۳۶۶ش).

اخلاق اثر پیر زانه (۱۸۵۹ - ۱۹۴۷م) را ترجمه کرده، ویرایش دوم آن با مقدمه محمد خوانساری توسعه آموزش و پرورش اصفهان در سال ۱۳۷۳ش در ۲۴۰ ص مننشر شده است.

۸۱. کلباسی، محمود بن محمدتقی.

راه سعادت^۴، چاپ سنگی تهران، ۱۳۵۸ق، ۶۴ ص.

۸۲. کوکبی گیلانی کاشانی، ملاً میرقاری (ز ۱۰۱۶ق).

انیس العاقلين یا انیس الغافلین^۵ در ۲۳ محرم ۱۰۰۵ق به پایان رسیده است، آغاز:

^۱. فهرست، ص ۲۶۹.

^۲. تهرانی، آقبزرگ، نریعه، ج ۱۱، ص ۴۴.

^۳. تهرانی، آقبزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۱۴۵؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۳، ص ۱۸۷۷.

^۴. تهرانی، آقبزرگ، نریعه، ج ۱۰، ص ۶۳؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۳، ص ۲۲۳۸.

^۵. نشریه نسخه‌های خطی، دفتر دوم، ص ۱۵۴۷.

سبحان من تحيّر في ذاته سواه

نسخه خطی کتابخانه وزیری بیزد.^۱
۸۳. گلپایگانی، محمدجواد بن عباس.

---

^۱. فهرست، ج ۲، ص ۵۲۷.

مصابح الفلاح وفتح النجاة،^۱ در ۱۳۲۲ق چاپ شده است. نسخه خطی
کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۱۰۷۸۰.^۲

۸۴. گلستانه‌ای، محمود بن محمود.

انیس الوحدة وجليس الخلوة، آغاز: «الحمد لله على نعماته وصلواته على خير
أنبيائه».^۳ نسخه خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، شماره ۳۵۰۷؛^۴
مرکز احیای میراث اسلامی.^۵

۸۵. گلستانه اصفهانی، علاء الدین محمد (م ۱۱۰۰ ق).

منهج الیقین^۶ یا نهج الیقین^۷، ترجمه وصیت امام صادق علیه السلام، در ۱۰۱۱ق به پایان
رسیده، و در ۱۳۰۳ق در بمبئی چاپ سنگی شده است. نسخه خطی کتابخانه
مرکزی آستان قدس رضوی، شماره ۷۵۸۱؛^۸ کتابخانه مرکزی دانشگاه
تهران؛^۹ کتابخانه مسجد اعظم قم.^{۱۰}

۸۶. گوگدی گلپایگانی، محمد حسن بن محمد اسماعیل.

عروة الوئقى،^{۱۱} در ۱۲۸۵ق به پایان رسیده است. نسخه خطی کتابخانه مدرسه
آیت الله گلپایگانی، شماره ۲۰/۲۰.^{۱۲}

^۱. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۱، ص ۱۱۶؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۴، ص ۲۳۱؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۴۸۰.

^۲. فهرست، ج ۲۷، ص ۲۰۰.

^۳. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲، ص ۴۶۹.

^۴. فهرست، ج ۳، ص ۱۴.

^۵. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۳، ص ۲۰۰؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۲۱۷۱؛ مدرس قاموسی تبریزی، محمدعلی، ریحانة
الاسب، ج ۴، صص ۱۶۳ - ۱۶۵.

^۶. تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۴۸۶.

^۷. فهرست، ج ۵، ص ۱۹۴.

^۸. فهرست، ج ۵، صص ۱۵۸۴ - ۱۵۸۶.

^۹. فهرست، ص ۴۲۸.

^{۱۰}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۵، ص ۲۵۰، ش ۱۶۱۵.

^{۱۱}. فهرست جدید، ص ۴۲۸.

۸۷. گیلانی اصفهانی، محمدحسن بن محمدرفیع متخلص به عاصی.^۱

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

و سیله در ۲۷۹ ق برای ناصر الدین شاه قاجار (۱۲۶۴ - ۱۳۱۳ ق) در چهارده

صفت نیکو. نسخه خطی کتابخانه مرکز احیاء میراث اسلامی.^۲

تحفه الایادی، نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۷۳۹

مصالحی الواعظین، مجالسی در پند و اندرز در چهل مصبح که در ۲۶۹ ق به

پایان رسیده است. کتابخانه آیت الله مرعشی.^۳

مصبح الداکرین، سی مجلس برای سی روز ماه مبارک رمضان. نسخه خطی

کتابخانه آیت الله مرعشی.^۴

۸۸. گیلانی بیدآبادی، آقامحمد بن محمدرفیع (م ۱۱۹۷ ق).

پنداشمه.^۵

۸۹. لا جوردی مظفری کاشانی، سید حسین بن رضی الدین محمد (۱۲۱۵ -

۱۲۸۵ ق).

اخلاق.^۶

۹۰. لننی اصفهانی، ابوطالب بن محمد (۱۱۶۵ - ۱۲۲۱ ق).

اخلاق، آغاز: «بدان ایدک الله تعالی فی الدّارین که اصول فضائل انسانی چهار است: حکمت و شجاعت و عفت و عدالت»، نسخه خطی کتابخانه آیت الله

^۱. تهرانی، آقابزرگ، نریجه، ج ۹، ص ۱۰۰۴.

^۲. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۸۶.

^۳. فهرست، ج ۱، ص ۱۰۷.

^۴. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۸۶.

^۵. فهرست، ج ۲، ص ۳۳۹.

^۶. فهرست، ج ۲، ص ۳۴۰.

^۷. فهرست، ج ۲، ص ۳۰۱.

^۸. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۲۰۳۴؛ تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۸۳؛ مدرس قاموسی تبریزی، محمدعلی، ریحانة الانب، ج ۱، ص ۳۰۱.

^۹. تهرانی، آقابزرگ، نریجه، ج ۱، ص ۳۷۳؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۳، ص ۳۹۳؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۷۰۰.

مرعشی.^۱

۹۱. مجلسی، محمدباقر (م ۱۱۱۰ ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

بحار الانوار، جلد هفدهم در موالع و پند و اندرز و وصیت‌ها ترجمه از شیخ

عبدالله بن احمد خوانساری به سنتور آفانجی اصفهانی (۱۲۶۲ - ۱۳۳۲)،

نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۵۴۶۰. ترجمه بیگر از

محمدمهدی بن محمدکاظم خوانساری به سنتور محمود خان احتشام

السلطنة علامبر در ۲۹۶۱ق، نسخه خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی.^۲

آداب اسبدوانی و تیراندازی^۳ یا آداب الرعنی^۴ یا آداب السنبق والرمی^۵ یا آداب

سنبق و رماهی،^۶ آغاز: بسم الله، حمدله، «اما بعد، این رسالت‌های است در بیان

بعضی از احکام و آداب اسب تاختن»، نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی،

رسالت ششم از مجموعه شماره ۴۰۷۶.^۷

آداب الولاة^۸ یا سلوک الولاة^۹ یا رسالت در کیفیت سلوک ولاده عدل با کافه عباد، در

کشورداری است که در ربیع الاول ۹۵۰ ق در دو فصل به اتمام رسیده است.

آغاز: «الحمد لله وسلام على عباده الذين ... اما بعد، این رسالت‌های است در

ترجمه بعضی احادیث ...». نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، رسالت

دوازدهم از مجموعه شماره ۱۱۳۹؛ کتابخانه مدرسه فیضیه، شماره ۱۹۶۰.^{۱۰}

^۱. فهرست، ج ۲۳، ص ۱۰۹.

^۲. فهرست، ج ۱۴، ص ۲۳۰.

^۳. فهرست، ج ۲، ص ۳۳۶.

^۴. زرکلی، خیر الدين، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۶۶؛ تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۰۱؛ صفا، ذیبح الله، تاریخ ادبیات بر ایران، ج ۵، ص ۱۴۷۱.

^۵. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۱۸.

^۶. مدرس قاموسی تبریزی، محمدعلی، ریحانة الاب، ج ۵، ص ۱۹۴.

^۷. درگاهی، حسین و علی اکبر تلافی داریانی، کتابشناسی مجلسی، ص ۶۶.

^۸. فهرست، ج ۱۱، ص ۸۳.

^۹. زرکلی، خیر الدين، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۶۷.

^{۱۰}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۲، ص ۲۲۷.

^{۱۱}. فهرست، ج ۲، ص ۳۴.

کتابخانه مسجد اعظم فم؛^۱ کتابخانه مجلس شورای اسلامی، شماره ۲۳۷۵،^۲
کتابخانه ملی تهران، شماره ۱۵۶۱.^۳

آداب تجهیز اموات^۴ یا احکام الاموات در پنج فصل: ۱. آداب و احکام حال
احتضار و برداشتن میت^۵ ۲. غسل دادن^۶ ۳. کفن کردن^۷ ۴. نماز میت^۸ ۵. آداب
دفن آغاز: «الحمد لله الذي لا يبقى الا وجهه ... اما بعد، این رساله‌ای است در
بیان تجهیز و تغسیل و تکفین و تلقین اموات مؤمنین و مؤمنات». نسخه
خطی کتابخانه‌های پاکستان،^۹ کتابخانه دانشگاه الهیات دانشگاه مشهد،^{۱۰}
کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران،^{۱۱} کتابخانه مدرسه آیت الله گلپایگانی،^{۱۲}
کتابخانه آیت الله مرعشی،^{۱۳} کتابخانه مجلس شورای اسلامی،^{۱۴} کتابخانه
آکادمی علوم جمهوری ازبکستان در تاشکند،^{۱۵} کتابخانه فرهنگستان علوم
روسیه،^{۱۶} کتابخانه گنج بخش،^{۱۷} کتابخانه موزه ملی پاکستان در کراچی.^{۱۸}

^۱. فهرست، ص ۶۴۴.

^۲. فهرست، ج ۵، ص ۱۶۱.

^۳. فهرست، ج ۴، ص ۳۴.

^۴. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۶۶؛ تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۰۱؛ مدرس قاموسی تبریزی،
محمدعلی، ریحانة الادب، ج ۵، ص ۱۹۱؛ صفا، ذیبح الله، تاریخ ادبیات در ایران، ج ۵، ص ۱۴۷۱؛ درگاهی، حسین و علی‌اکبر تلافی
داریانی، کتابشناسی مجلسی، ص ۶۴.

^۵. تهرانی، آقابزرگ، ذریعه، ج ۱، ص ۱۴، ۲۹۴.

^۶. منزوی، احمد، فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ج ۴، ص ۲۲۰.

^۷. فهرست، ج ۳، ص ۸۶۷ - ۸۶۸.

^۸. فهرست، ج ۱۷، ص ۲۴۲.

^۹. فهرست، ج ۲، ص ۲۶۰.

^{۱۰}. فهرست، ج ۸، ص ۲۲۵.

^{۱۱}. فهرست، ج ۱۴، ص ۱۲۶.

^{۱۲}. فهرست، ج ۴، ص ۴۲۹.

^{۱۳}. فهرست، ص ۲۳۴.

^{۱۴}. فهرست، ج ۲، ص ۸۷۷.

^{۱۵}. فهرست، ص ۸۱۱.

آداب حج، آغاز: «الحمد لله الذي جعل من فضائل الانعام على الانعام ان فرض

---

^۱. تهرانی، آقابزرگ، ذریعه، ج ۱، ص ۱۵؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۰۱؛ زرکلی، خیر الذین، علام، ج ۳، ص ۱۹۶۶؛ مدرس قاموسی تبریزی، محمدعلی، ریحانة الادب، ج ۵، صص ۱۹۱ - ۱۹۸؛ صفا، ذبیح الله، تاریخ ادبیات در ایران، ج ۵، ص ۱۴۷۱؛ درگاهی، حسین و علی اکبر تلافی داریانی، کتابشناسی مجلسی، صص ۳۰۴ - ۳۰۶.

علیهم حجّ بیته ... چنین گوید ذرّه ... : در اینجا مقصود بر آداب و ادعیه بود، و احکام را به رسائل دیگر حواله می‌کنم». نسخه خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی؛ کتابخانه دایرة المعارف بزرگ اسلامی؛ نوربخش؛ کتابخانه مدرسه آیت الله گلپایگانی؛ کتابخانه ملی ملک؛ کتابخانه ملی تهران؛ کتابخانه آیت الله مرعشی. کتابی دیگر نیز در مناسک حج دارد که به مناسک حجّ صغیر مشهور است.^۹

حلیة المتقین،^{۱۰} در ۱۰۷۹ق در چهارده باب و یک خاتمه نگاشته شده است. نسخه‌های خطی فراوانی در کتابخانه‌های ایران و جهان دارد. با عنوان تهذیب السلام یا تهذیب المؤمنین به عربی ترجمه شده است.^{۱۱} در سال ۱۴۰۰ق ترجمه اردبیلی آن در لاھور چاپ شده است. شیخ عباس قمی (۱۲۹۰ - ۱۳۵۹ق) آن را با عنوان مختصر الابواب فی السنن والآداب در چهارده باب خلاصه کرده است.^{۱۲} گزینه دیگر آن فواید المؤمنین نام دارد که نسخه خطی آن در کتابخانه مسجد جامع تهران دیده می‌شود.^{۱۳}

^۱. فهرست، ج ۶، ص ۱۹۹.

^۲. فهرست، ج ۱، ص ۱۷۷.

^۳. فهرست، ج ۱، ص ۱۴.

^۴. فهرست، ج ۳، ص ۱۴.

^۵. فهرست، ج ۲، ص ۶۳.

^۶. فهرست، ج ۲، ص ۲۰۶.

^۷. فهرست، ج ۴، ص ۳۱۶.

^۸. فهرست، ج ۱، ص ۲۱۷.

^۹. فهرست مرعشی، ج ۱، ص ۲۱۶.

^{۱۰}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۷، ص ۸۳، ش ۶۸۳.

^{۱۱}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۵۰۸.

^{۱۲}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۰، ص ۱۷۶؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۲، ص ۱۲۷۹.

^{۱۳}. استادی، رضا، آشنایی با چند نسخه خطی، ص ۲۳۳.

عین الحیاۃ،^۱ وصیت پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم به ابوذر غفاری همراه با مطالبی در اخلاق دینی و پند و اندرزها نزدیک به سی بار چاپ شده است،^۲ و نسخه‌های خطی فراوان دارد.^۳ از جمله کتابخانه دانشگاه بنارس،^۴ کتابخانه مدرسه آیت الله کلبایگانی،^۵ کتابخانه مدرسه فیضیه، شماره ۱۷۱۰.^۶ سید محمدباقر هندی آن را به اردو ترجمه کرده است.^۷ وصیت‌نامه^۸ سید محمد مشکات آن را به فارسی ترجمه کرده و به چاپ رسانده است.^۹

۹۲. مجلسی، محمدتقی (م ۱۰۷۰ ق).

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:
اخلاق، آغاز: «وبعد، چون بنای ایمان و ایقان به ریاضات و مجاهدات است».^{۱۰} نسخه خطی کتابخانه خاتم الانبیاء بابل.^{۱۱} شرح خطبه همام،^{۱۲} در ۱۰۶۹ ق به انجام رسیده است. نسخه خطی کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۹۷۶۳.^{۱۳}

^۱. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۵، ص ۳۷۰؛ ج ۲۱، ص ۵۴؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۲، صص ۹۵، ۱۱۹؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۶۷؛ مدرس قاموسی تبریزی، محمدعلی، ریحانة الادب، ج ۵، صص ۱۹۱-۱۹۸.

^۲. مشار، خانبابا، فهرست کتب چاپی فارسی، ج ۳، صص ۳۶۰-۳۶۰۲.

^۳. درگاهی، حسین و علی‌اکبر تلافی داریانی، کتابشناسی مجلسی، ص ۲۷۱.

^۴. فهرست، ص ۲.

^۵. فهرست، ج ۲، صص ۱۳۲-۱۳۳.

^۶. فهرست، ج ۲، ص ۸۲.

^۷. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۱۲۰.

^۸. تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۰۱؛ همو، نریعه، ج ۲۵، ص ۱۰۷؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۶۶.

^۹. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۶۶؛ تهرانی، آقابزرگ، ×، ج ۱۱، ص ۱۰۱.

^{۱۰}. فهرست، ص ۲۲۲.

^{۱۱}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۳، ص ۲۲۶؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۰۴؛ زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۳، ص ۱۹۶۶.

^{۱۲}. فهرست، ج ۲۵، ص ۱۰۶.

۹۳. مقتضی اصفهانی، محمد (۱۲۶۶ - ۱۳۳۷ش).

موعظه‌های لقمان حکیم، به کوشش علویه سادات آل الرسول شمس آبادی،
تهران: کتاب زمان، ۱۳۷۷ش، ۲۸۰ ص.

۹۴. مظاہری، حسین (۱۳۱۲ش -).

از پرکارترین دانشمندان اخلاقی، کارهای او در این باره بسیار است، و هر
یک نیز بارها به زیور چاپ درآمده است؛ شماری از آنها که در کتابخانه این
حقیر یافت شد عبارت اند از:

اخلاق در اداره، قم: فرمانداری قم، ۱۳۷۰ش، ۱۷۴ ص.

اخلاق در توحید، قم: انجمن اسلامی معلمان قم، ۱۳۷۴ش.

اخلاق در خانه، قم: رئوف، ۱۳۷۰ش؛ قم: دارالعلم، ۱۳۷۱ش؛ قم: نشر

اخلاق، ۱۳۷۳ش، ۲ ج.

اخلاق فرماندهی و فرمانبری، تهران: شفق، ۱۳۶۴ش، ۱۲۸ ص.

اخلاق و جوان، قم: شفق، ۱۳۷۵ش.

اخلاق و خودسازی در مکتب قرآن و اهل بیت علیهم السلام، تهران: پیام آزادی،

۱۳۷۵ش، ۳۰۲ ص.

به سوی حق، تهران: صیدا، ۱۳۶۱ش، ۲۱۵ ص.

پندها و حکایت‌های اخلاقی برگرفته از آثار استاد مظاہری، علی اصغر

ابراهیمی، تهران: یمین، ۱۳۷۷ش، ۲۸۸ ص.

تهذیب نفس از دیدگاه قرآن، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۷۴ش،

۱۷۲ ص.

جبهه و جهاد اکبر، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ویرایش دوم،
۱۳۶۶ش، ۱۹۹ ص.

جهاد با نفس، قم: انجمن اسلامی معلمان قم، ۱۳۶۳ش، ۲۱۵ ص؛ ۱۳۷۳ش،

۲۱۵ ص؛ قم: فدک فاطمی، چاپ هشتم، ۱۳۷۴ش، ۴۰۵ ص.

دراسات فی الاخلاق و شفون حکمة العملیة، قم: شفق، ۱۴۱۳ق. این کتاب با

عنوان کاوشی نو در اخلاق اسلامی و شفون حکمت عملی، توسط محمود

ابوالفاسی ترجمه و چاپ شده است (تهران: ذکر، ۱۳۷۵ اش).
گفتاری در رابطه با مدیریت و کار در اسلام، قم: انجمن اسلامی کارخانه ایران
ترمه، ۱۳۷۱ اش، ۴۸ ص.
عوامل کنترل خزانزدگی انسان، تهران: ذکر، ۱۳۷۱ اش، ۲۵۱ ص.
۹۵. میر داماد (م ۱۰۴۱ ق).

اربعة ایام، به سنتور شاه صفی (۱۰۳۸ - ۱۰۵۲ ق)، آغاز: حمله ...، «حق
حمدہ و اداء مجده والصلّة على صفوۃ الانبیاء، اما بعد، داعی دولت قاهره
ابدیه صفویه ...»، نسخه خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی^۱؛
کتابخانه آیت الله مرعشی، شماره ۲۷۱۱؛ کتابخانه مجلس شورای اسلامی^۲؛
به تحقیق رضا استادی در میراث اسلامی ایران، دفتر چهارم، صص ۶۳۷ - ۶۸۶.
چاپ شده است.
۹۶. ناشناس اصفهانی (قرن ۱۱ ق).

تحفه علویه سلیمانیه، برای شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷ - ۱۰۵ اق) در ۱۰۱ اق،
مؤلف از شاگردان علامه محمد تقی مجلسی (م ۱۰۷۰ ق) بوده است. نسخه
خطی کتابخانه مدرسه فیضیه^۳.
۹۷. نراقی، ملا احمد (۱۱۸۵ - ۱۲۴۵ ق).

معراج السعاده، از کتب مشهور حوزوی، نسخه های خطی و چاپی آن فراوان
است. از جمله نسخه خطی کتابخانه مسجد اعظم.^۴ دست کم دو بار به اردو

^۱. زرکلی، خیر الدین، اعلام، ج ۱، ص ۸۰^۴؛ تهرانی، آقابزرگ، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱، ص ۶۷ همو، نریعه، ج ۱، ص ۴۰۷؛ قمی،
شیخ عباس، فواید الرضویه، صص ۴۱۹، ۴۲۲؛ مدرس قاموسی تبریزی، محمدعلی، ریحانة الابی، ج ۶، صص ۵۶ - ۶۲.

^۲. فهرست، ج ۶، ص ۲۰۹.

^۳. فهرست، ج ۷، ص ۲۸۰.

^۴. فهرست، ج ۳۵، ص ۳۱۹.

^۵. فهرست، ج ۲، ص ۲۲.

^۶. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۵، ص ۵۸؛ ج ۱۳، ص ۲۲۹؛ همو، طبقات اعلام الشیعه، ج ۱۳، ص ۱۱۶؛ زرکلی، خیر
الذین، اعلام، ج ۱، ص ۱۴۱.

^۷. فهرست، ص ۳۷۳.

ترجمه شده است.

۹۸. نراقی، ملا مهدی (م ۱۰۹ ق).

جامع السعادات، نسخه های خطی و چاپی آن فراوان است.

۹۹. نفیسی، ابوتراب، دانشمند معاصر.

تاریخ اخلاق پزشکی، اصفهان: دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (ش ۱۱۰)، ۱۳۷۱ ش، ۲۱۳ ص.

۱۰۰. نقاش اصفهانی.

او صاف الاویاش، آغاز: «او صاف اجلاف و رندان، او صاف او باشی، رندی، دردمندی ...». نسخه خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران؛ کتابخانه مدرسه سپهسالار (مدرسه عالی شهید مطهری).^۱

۱۰۱. ورنوسفارانی، محمدحسن بن عین علی.

سلوک الرجال، در آداب زن خواستن و رفتار با آنان. نسخه خطی کتابخانه

مدرسه رضویه در قم.^۲

۱۰۲. هاشمی طالخونچه‌ای، اسماعیل (م ۱۳۷۹ ش).

هداية الاخوان.

۱۰۳. هرندی کوهپایه‌ای محمدباقر بن محمدمهدي.

ترجمه ارشاد القلوب از دیلمی.^۳ نسخه خطی کتابخانه مسجد اعظم قم.

۱۰۴. هزارجریبی، محمدکاظم بن محمد شفیع.

کارهای او در این باره عبارت‌اند از:

^۱. فهرست، ج ۱۱، ص ۲۱۴۳.

^۲. فهرست، ج ۳، ص ۲۲۶.

^۳. استادی، رضا، آشنایی با چند نسخه خطی، ص ۶۳.

^۴. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱، ص ۵۱۷.

^۵. فهرست، ص ۵۰۱.

تبیه الغافلین.^۱

ترجمه احادیث قدسیه.^۲

درر الاخبار،^۳ احادیث اخلاقی، نسخه خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، شماره ۲۷۴۵.^۴

دره صافیه و حکمت شافیه، ترجمه سخنان اخلاقی علی علی‌السلام^۵ نسخه خطی کتابخانه مدرسه فیضیه.^۶

محک الایمان،^۷ در اخلاق و اوصاف مؤمنان.

هدایة الغافلین،^۸ در مذمت کجفکری و ترک عقل. مجلس شورای اسلامی.^۹

۱۰۵. هندی اصفهانی، سید اسماعیل مشهور به قوام الواعظین.

نخیره المعاد،^{۱۰} چاپ سنگی تهران، ۱۳۲۳ق.

۱۰۶. بیزدی اصفهانی، سید حسن بن حسین، متحصل به فانی (م ۱۳۳۸ق).

فلاح الایمان فی زناد الاشجان،^{۱۱} چاپ سنگی اصفهان، ۱۳۱۷ق، ۴۷۷ص.

^۱. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۴۴۷؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۳، ص ۱۸۹۰.

^۲. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۴، ص ۷۴؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۳، ص ۱۸۹۰.

^۳. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۵، ص ۲۵۹؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۳، ص ۱۸۹۰.

^۴. فهرست، ج ۱۲، ص ۱۹۸.

^۵. زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۳، ص ۱۸۹۰.

^۶. فهرست، ج ۲، ص ۷۲.

^۷. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۰، صص ۱۱۵، ۱۵۵؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۳، ص ۱۸۹۰.

^۸. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۲۵، صص ۱۸۶؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۳، ص ۱۸۹۰.

^۹. فهرست، ج ۱۲، ص ۱۹۶.

^{۱۰}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۰، ص ۱۹.

^{۱۱}. تهرانی، آقابزرگ، نریعه، ج ۱۶، ص ۳۰۰؛ همو، طبقات علام الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۹۳؛ زرکلی، خیر الدین، علام، ج ۱۴، ص ۳۹۳.